

Kampesten ved kysten, Ellen Damgaard 2009

”Æ Mind’sten”

På den lave nordre ende af Bovbjerg ud for Høfde 1 står der oppe i sandet en natursten, omkranset af tolv mindre sten. Teksten på den store sten lyder: *C.F. Grove/1822-1883/Grundlagde Kystsikringen Aar 1875*. På hver af de små sten er der hugget et årstal: *1277, 1362, 1532, 1593, 1624, 1634, 1682, 1717, 1825, 1839, 1862, 1873*.

Stenen er rejst i sommeren 1922. Den stod altså klar til C.F. Groves 100 års dag, som faldt i december samme år, selv om det faktisk ikke havde noget med det at gøre. C.F. Grove er på stenen mindet som den, der tog initiativet til kystsikringen på Vestkysten; men han var også fyringeniør og stod for opførelsen af en række fyr, blandt andet Bovbjerg Fyr. Rundt om den centrale sten med Groves navn står en række mindre sten med årstal på. De fortæller om nogle af de stormfloder og gennembrud, der har været i Danmark, Holland og Nordtyskland fra Middelalderen til slutningen af 1800-tallet. Så monumentet er altså både et minde over en mand og over en række stormfloder – faktisk et mindesmærke for ”Kampen mod havet”.

Gennem mange århundreder var kysten langsomt blevet nedbrudt. Men da Thyborøn Kanal blev dannet, begyndte det at gå stærkt. Gårde og huse måtte flyttes længere ind i landet, og dér hvor gamle folk havde haft deres barndomshjem, var der nu hav. I vinteren 1873-74 skete der betydelige skader på kysten, og Indenrigsministeriet nedsatte derfor i februar 1874 en kommission, der skulle komme med forslag til noget helt nyt og uprøvet i Danmark, nemlig en effektiv kystsikring. Det var i denne kommission, at C.F. Grove gjorde en stor indsats. Sammen med Lemvigegnens to mænd ”på tinge”, landstingsmand Niels Buch Breinholt fra Sønder Vinkel i Heldum og folketingsmand Chr. Aaberg fra Åberggård i Møborg, udarbejdede han en spørgeliste til kystens befolkning, og siden tog de ud og talte med folk fra området, der af egen erfaring kendte forholdene. Det materiale indgik i den betænkning, som de i 1879 afleverede til staten. Men allerede inden da var man begyndt med byggeriet af de første tre forsøgshøfder ud for den nordlige del af Bovbjerg. Mindestenen for Grove står altså med særdeles god grund lige netop på dette sted. Sjovt nok lader det til, at man i Ferring har opfattet begrebet ”mindesten” som betegnelsen for en sten, der står ved ”æ minde”, altså det sted, hvor havet ofte er gået igennem og ind i Ferring Sø.

Kystens beskytter

C.F. Grove havde saltvand i årene. Hans far var flådekaptajn, én af hans brødre var vandbygningsingeniør og byggede havneslusen i Husum, en anden bror var orlogskaptajn og endte som marineminister. Blandt forfædrene var Jens Pedersen Grove, der i begyndelsen af 1600-tallet var ”fyrforvalter over Danmarks Strømme”. C.F. Grove var uddannet som polyteknisk kandidat i anvendt naturvidenskab, og i 1850 blev han ansat som teknisk konsulent for fyrvæsenet, en stilling som i 1852 blev ændret til fyrvæsenets inspektør og ingeniør. Her blev han medlem af en kommission, nedsat af Marineministeriet, der skulle udarbejde ”Forslag til en fuldstændig og hensigtsmæssig Belysning af det danske Monarkis Farvande, saavel til Vejledning for Skibsfarten i Almindelighed som til Sikkerhed for Postruterne”. Kommissionsarbejdet resulterede i forslag om indførelse af linsefyr og om oprettelse af en række nye fyr med fyrbygninger og funktionærboliger. I 1859 fik Grove ny bestalling som fyringeniør og ledede herefter også projektering og udførelse af nybygninger. I hans embedstid blev der oprettet i alt 24 nye fyr, blandt andet Hirtshals Fyr og Bovbjerg Fyr,

otte fyrskibspositioner og elleve tågesignalstationer.

Som sagt blev Grove i 1874 medlem af en kommission, der skulle komme med forslag til sikring af Vestkysten mellem Bovbjerg i syd og Lodbjerg i nord. Kommissionen foreslog Indenrigsministeriet, at man som forsøg skulle bygge nogle høfder nord for Bovbjerg. Grove udarbejdede forslag til høfderne, der skulle bestå af nedrammede pæle med risknipper imellem. I efteråret 1875 fik man samlet materialerne sammen, og i foråret 1876 byggede man de tre første høfder; de fik navnene Høfde 1, 2 og 3. Det var noget helt nyt og uprøvet at bygge kystsikringsanlæg på tværs af kystlinien i stedet for langs med den.

Det formål, som Grove havde for sit arbejde i kommissionen, har han selv formuleret i 1877: Han ville standse ødelæggelsen af Vestkysten. Han ville arbejde for at genopbygge Limfjordstangen og sikre et konstant sejløb gennem denne. Han ville forbedre forholdene, således at der kunne etableres en havn i Limfjordens vestlige munding. Og han ville holde omkostningerne så lave, at de stod i et passende forhold til de goder, man kunne vinde. Og de mål nåede han.

C.F. Grove ligger begravet på Holmens Kirkegård i København. På stenen står: *Samtlige Funktionærer ved Fyrvæsenet i Kongeriget Danmark reiste deres ædle Chef dette Minde.* Meget passende er der på stenen indhugget et fyrtårn og et fyrskib. Det er faktisk lidt svært at vide, om det er et konkret fyr. Det har samme udkragede granitgesims som Bovbjerg og flere andre fyr, men det helt tydeligt bygget af granitkvadre. Det er nok snarere et idealbillede af et fyr fra Groves tid – og det har sikkert været fornuftigt. Ellers kunne man godt tænke sig, at der ville være opstået en vis misundelse mellem fyrfunktionærerne.

Den gamle chef

Og hvem var så manden bag Groves mindesten? Løsningen findes i en korrespondance i Vandbygningsvæsenets gamle arkiv. Her ligger et brev fra ingeniør A. Poulsen i København til ingeniør Johansen på Bovbjerg. Det er skrevet på officielt brevpapir, men indholdet er temmelig uofficielt og delvis ret teknisk:

”Ved at forsøge at skrive Navn paa Groves Sten – vedlagte Bilag, 1:10, udviser [-] er jeg kommet til det Resultat, at Stenen bør stilles skævt for at Navnet ikke skal blive skævt, og at dette meget naturligt opnaas ved at de 3 Underliggere, netop i samme Ordning som vi havde, netop har en passende Forskjel i Tykkelse til at gjøre Stenen lige, dersom underste Lag (de [?.] Sten) faar en nogenlunde vandret Overflade.

Det vil vist være mest praktiskt, at Stenen og det hele [?.], inden der hugges Navn i den, saaat man pr. Lodsnor og Vinkel kan sikre sig, at den faar vandrette Linier hugget, men det vil ikke desto mindre være vigtigt at der inden Rejsningen er slaaet en Lodstriben ned ad dens Forside, som man tilstræber at stille den efter, med Forsiden lidt bagover, men dog ikke saa meget, at Bagsiden gaar bagover – ikke engang lodret op.

Indskriften er som det ses: C.F. Grove, 18xx-1883, Grundlagde Kystsikringen 1875 (som var det første Aar hvori der var Bevilling til at bygge Høfder). Skriften bør tegnes paa Strimler af mm Papir i sand Størrelse. De vil se, at jeg mangler hans Fødselsaar, men skal nok skaffe det med.

Og saa har jeg tænkt mig at paa Bautastenen om Støtten skal der hugges de Aarstal, hvor der har været store Vandfloder, f.Ex 1277, 1593, 1634, 1682, 1699, 1717, 1720, 1825, 1839, 1895, 1863, o.l., men den Liste har jeg ikke helt komplet.

Hvad angaar Udgifterne skal jeg sige, at jeg beder Dem spørge Ing. Danø, om han har Reptiliefonde, som kan og vil betale saadanne Løjer? Subsidiært vil jeg anse det for naturligt, at Udgiften udredes af mig, da jeg er Sagvolder.

Deres hengivne A. Poulsen.

Venligste hilsner til Fruen og Børnene”.

Sagen med Groves mindsten var tydeligvis noget, som distriktsingeniør A. Poulsen havde fundet på sammen med en ung ingeniør, Martin Ingemann Johansen, der fra 1919 til 1921 forestod hofdebyggeriet ud for det højeste af Bovbjerg. Han havde bygget sig et lille træhus ved navn "Blæsbjerg", som lå lige ud for det sidste vejstykke op til Bovbjerg Fyr. Her boede han med kone og børn, blandt andet en søn, der var født i det lille træhus på den yderste kant. Huset og familien spiller en væsentlig rolle i A.Chr. Westergaards børnebog, "Et Skumpelskud" fra 1946.

Heldigvis var Poulsens efterfølger som distriktsingeniør, J.K. Danø, med på sagen, og han fik formand Wittorf på Vandbygningsvæsenets arbejdsplads i Ferring med som praktisk tovholder. Den 15. Maj 1922 skrev formand Wittorff til ingeniør Poulsen. Han havde funderet lidt over årstallet 1895, som der vistnok stod i brevet til Ingemann Johansen, skulle der ikke findes et andet? Og så skriver han: *"Det vilde vel være rigtigt om Monumentet stod færdigt inden Badesæsonen begynder"*.

Allerede dagen efter skrev Poulsen tilbage til Wittorff:

"Tak for Deres Brev 15/5, det glæder mig altid at høre fra nogen paa min gamle Egn og høre, at der er Interesse for Sagerne. Det var jo pænt om Monumentet var klart til Badegæsterne kommer. – Ved Stormfloderne kan man jo finde mere end 12 Aarstal, og jeg vælger nu følgende: 1277, 1362, 1532, 1593, 1624, 1634, 1682, 1717, 1825, 1839, 1862 og 1873, idet jeg mener det er mest rigtigt at stoppe, da Kystsikringen blev begyndt, nok p.G. af Stormen 1873. – I 1362 druknede mange Tusind Mennesker, 1532 ødelagdes Nr. Vosborg, 1634 Øen Nordstrand, 1825 opstod Agger Kanal, 1862 Thyborøn Kanal. Tallene skal vel staa paa den Side, der vender mod Monumentet.

Med venlig Hilsen

Deres gamle Chef A. Poulsen".

Den 28. Juni 1922 kom regningen fra stenhuggeriet i Ringkøbing. Udhugningen af navnet havde kostet 174 kr, og hertil kom rejseudgifter på 14,80 kroner. Wittorff svarede, at monumentet jo ikke var helt færdigt, og at dette skulle ske i løbet af kort tid – *"det ser ikke godt ud at det staar halvfærdig i denne Tid hvor der kommer saa mange Fremmede hertil"*. Den 15. Juli 1922 kunne Wittorf sende besked til distriktsingeniør Danø, at monumentet nu var færdigt og pladsen omkring det grusbelagt.

Det fremgår ikke, hvem der betalte for monumentet, men mon ikke Danø fandt "en reptiliefond", der kunne betale for lidt løjer? Og hvad er så en reptiliefond? Her må man som så ofte ty til det gamle Salmonsens Konversationsleksikon 1926. Her står der: *"Reptiliefond ("Krybdyrfondet"), tysk spottenavn for det hemmelige Fond, som Bismarck brugte til at understøtte de Blade og Forfattere, der støttede hans Politik"*.

Distriktsingeniør A. Poulsen kom til Lemvig som ingeniør ved Vestkystanlæggene i 1892 og boede i ingeniørboligen på Højbovej indtil 1920. Thyborøn Havn var hans livsværk, og han sloges for den, når den blev tilsidesat til fordel fra andre havneprojekter som Hirtshals og Hanstholm. Han var kendt blandt ingeniører over hele verden for sin særlige cementblanding, der var den bedste til at modstå saltvand. Det var en blanding af almindelig Portland-cement og molér, og det blev taget i brug fra 1910 til hofder og i 1914-16 til Thyborøn Havn.